

mecké k boji, a není jisto, zda nejvyšší představený oficiální církve, která přímo věřá z nacionálního socialismu, musí zvítěziti již jen vlivem toho, že umístí na věžích kostelů prapory, na nichž místo kříže Kristova se bude skvíti hákovitý kříž Hitlerův.

Jest možno opravdu říci, že čest německé rasy by vyžadovala takové roztržky s křesťanskou minulostí? Že lidové masy, které jsou vhnány do bludů příliš prostoučkými formulami, by to skutečně aspoň po nějaký čas nedovedly pochopit, nebo že přece nakonec pochopí? Avšak těžko je pochopitelné, že intelektuální Německo, Německo s velkou tradicí filosofickou a vědeckou si může dělati iluze o celém tomto hnutí a nemá odvalu užitečně reagovati proti tomuto zbloudění německé civilisace.

DR. ALFRED FUCHS:

K POLITICKÉ PSYCHOLOGII MLÁDEŽE.

V mezinárodním tisku jsou pořádány četné ankety o psychologii mládeže, jako byla na př. nedávná anketa „Journalu des Débats“. Ale nepořádají se jenom ankety, píší se o tomto předmětu i solidní knihy, v nichž mládež jest přesně dělena na generace a mezigerace, při čemž stále ještě zůstává hlavním mezníkem válka. Není také divu, že problém mládeže jest tolik diskutován, nejenom proto, že na mládeži závisí budoucnost, ale i proto, že mládež myslí jinak, než myslily generace předválečné. I když si ušetříme nepřesná dělítka generační, musíme přiznat, že typický pro myšlení mládeže jest především jistý irracionalismus, jistý antiintelektualismus a jistý kolektivismus v myšlení. Čelná italská revue shrnula psychologii mládeže, jak se projevila v anketě „Journalu des Débats“ v tuto větu: „Mládež málo myslí, má mnohé ctnosti, ale jsou to spíše ctnosti kolektivní, než ctnosti, jež vyrůstají v samotě.“

Ano — tato mládež umí být kamarádká, umí napnout vůli, umí zapírat bolest, umí přinášet oběti často neúměrné, na př. sportovní zdatnosti, ale jest v ní málo toho, co cenily generace předchozí: málo prvku myslitelského a literárního. Této mládeži, zvláště ovšem mládeži, jež vyrůstala za války, bývá vytýkáno, že jde ve svém antiintelektualismu až k infantilnosti a že projevuje příliš mnoho pozornosti lesklému povrchu věcí. Tento rys by ovšem bylo možno vysvětlit právě tím, že válečná mládež vlastně neměla dětství. Musila namnoze předčasně sdílet starosti dospělých, byla podvyživena, strádala hladem i zimou — není tudíž divu, že si dojmy dětství nahradila až v dospělém věku a že vnějšnosti životní, jež jinak jsou dětství samozřejmé až nadměrně zdůrazňuje. Do jisté míry to platí i o té mládeži, jež vyrůstala pod přímým vlivem hospodářské krise. Není divu, že tato mládež pociťuje přílišnou složitost rozumové kultury a civilisace jako břemeno a že není nikterak nadšena intelektem, jenž nevede posléze k ničemu jinému, než ke skepsi, neboť pouhou skepsí nelze žít. Vystihl to dobře Švehla, když pravil, že bude-li nemocen a budou-li se čtyři graduovaní doktoři nad ním hádat, místo co by jej léčili, že je raději vyžene domů a pošle pro bábu kořenářku. Nemocný potřebuje jednoznačných formulek. To jsme viděli zvláště v Německu, kde celý národ takřka odmítl intelektuály a šel k bábě kořenářce, kdy dal přednost politice citu před politikou rozumu.

Neobyčejný agitační úspěch Henleinův dává i nám hojné látky ku přemýšlení o psychologii našich Němců a německé mládeže zvláště. Kde se vzal, tu se vzal, přišel

celkem neznámý učitel tělocviku, turnerský cvičitel, rozvinul prapor, pronesl několik nejasných hesel, neformuloval vůbec programu a mladí lidé jdou za ním v massách. Nechci v tomto článku řešit otázky, zda je možno věřit Henleinově státní loyaltě a zvláště zda je mu možno věřit, že to myslí dobře s demokracií. Nás zajímá dnes jenom psychologická stránka věci. Úspěch Henleinův dobře osvětluje způsob myšlení jisté části mládeže německé a snad nejenom německé. Tato mládež nežádá rozumově formulovaného programu, aby šla za svým vůdcem. Jest to táž mládež, která tvoří v Německu úderné oddíly, která jest jádrem komsomolců v Rusku a která vytvořila fašistickou Avaguardii a Figli d'Italia.

Tato mládež již nesnesla školometské moudrosti předchozí generace a podlehla rousseauovským heslům o útěku do přírody. Tato mládež má ráda primitivní, jednoduché formy životní, má ráda skauting a trampování a ráda tvoří všelijaké vojenské formace a romantické řády s tajnými stanovami a hlavně se stupňovitě rozdělenou autoritou a poslušností. Ráda poslouchá rozkazu a koná hlášení, jenom aby si ušetřila vlastní rozhodování. Ráda myslí kolektivně. U Romaina Rollanda v posledním díle „Jana Kryštofa“ jest o tom krásný doklad. Hrdina románu, Jan Kryštof celý svůj život hledá sám sebe, bojuje sám se sebou, trpí introspekci a psychologismem, neustále analyzuje své nitro a posléze získá mladého přítele z této válečné a poválečné mládeže. Jeho přítel je prostý, čestný, čistý, vysluněný a koupaný sportovní hoch. Jednoho dne mu oznámí, že jest katolíkem. Bez vnitřních bojů. Prostě proto, jeho kamarádi jsou také katolíky. Člověku, jenž prožil celou psychomachii předválečné generace se zdá toto náhlé rozhodnutí podivným. Ale Jan Kryštof se přesvědčí, že přes to jest toto rozhodnutí upřímné a že hoch věrně plní své povinnosti. Tato mládež jde za heslem totality, nejenom ve smyslu hitlerovské totality státní, nýbrž ve smyslu celosti, nerozpolcenosti, neskeptičnosti životní.

Jistě že i válečná a poválečná škola vytvořila tuto antiintelektuální mentalitu, protože nedala mládeži dost solidních základů vzdělání. Ale vysvětlovati si tento odklon od intelektu jenom takto, znamenalo by křivditi této mládeži a nepřipustně si zjednodušovati problém. Mladý člověk, který přišel z fronty, nalezl „prázdná nebesa i prázdnou zemi“. Jeho hlava byla pustá a o jeho srdci platilo to, co napsal Remarque: „První granát, jenž udeřil ve světové válce, proletěl našim srdcem“. Ale život v zákopech, byť byl sebe strastnější, byl alespoň prostý. Nebyl tak nesmírně složitý a zmontaný jako svět, s nímž se setkal mladý člověk, Wassermannův Etzel Andergast, když se vrátil z války. Všecky předválečné filosofie jej zklamaly, neboť nedávaly odpovědi na otázky životní, nýbrž řešily hlavně otázky odborné, zvláště ovšem noetický problém, otázku mezi poznání lidského. Mladý člověk ztratil všecky životní jistoty. Není tudíž divu, že zoufal nad rozumem vůbec. Proto byla velikou módou po válce psina a u nás Švejk. Pak přišel útěk od rozumu ve formě básnické. Dadaismus, surrealismus, poetismus. Útěk od rozumu se projevoval i v tom, jak přišla do módy psychoanalýza, tedy útěk do podvědomí, do podsvětí temných bludů, pudů a vášní lidského nitra. Ne nadarmo nese jedna z knih Freudových motto: „Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo“. Šlo opravdu o útěk k vodám Acherontu a Lethe.

Všecky tyto směry se navzájem značně liší, ale mají jedno společné. Útěk před intelektem, před rozumovou formulací. Tento zjev ostatně není v dějinách nijak výjimečný. Vždy skoro přichází po generaci voluntaristické generace intelektualistická a po intelektualistické zase romantická a naopak. Evropa to prožila zejména po roce 1848, kdy gene-

race, jež přišla po osmačtyřicátinících nikterak nepokračovala v jejich politické aktivitě, nýbrž počala žít intelektem, tvorbou, literaturou. I dnešní mládež sportem odchovaná zdůrazňuje spíše vůli, než rozum a proto také jde raději za osobnostmi a někdy také omylem za osobičkami spíše, než za programy. V Německu se projevuje tento útek od rozumu v rassovém mysticismu, v tajemném hlasu krve. Není divu, že právě Stefan George se svým požadavkem vnitřní totality se stal oficiálním básníkem Hitlerova hnutí, ovšem ve formě značně zpopularisované, ba z vulgarisované. Není divu, že právě toto hnutí odmítlo všecku velkoměstskou problematiku a spálilo onu literaturu, již nazvalo „Asphaltliteratur“, dávajíc přednost literatuře zemité, která zdůrazňuje prosté a sladké dary života. Ovšem zase ve svém primitivismu nepoznala tato mládež, že nezáleží tolik na látce jako na zpracování. Může býti zajisté literatura rostoucí z půdy, ale může být přes to kýčovitá a neupřímná a může zajisté i na asfaltu vyrůst literatura, jež skýtá nejhlubší pohledy do lidské duše. Ale můžeme klidně přiznati, že literární kavárna zhřešila mnoho tím, že až příliš lehce vyslovovala nejvznešenější pojmy lidstva a prováděla s nimi často kejkle pouhého duchaplnictví, jež jenom světélkuje, ale nic neosvítí. Brala svým způsobem jméno Boží nadarmo, což nezůstává bez trestu. Intelektuál, který věsti nechtěl, vedení ztratil. Pomsta za zklamanou důvěru bývá ovšem krutá a nespravedlivá, jak svědčí koncentrační tábory.

Tato mládež nechce programů a nerozumí jim, jde za citem, za osobnostmi, nikoliv za mysliteli nebo básníky. Z této atmosféry vyrostl také u nás Henlein. Prof. Rádl věnoval nedávno v „Prager Tagblattu“ článek psychologickému rozboru jeho hnutí a dovozoval zejména, že mezi romantismem Henleinovým a Hitlerovým jsou přece jenom jisté rozdíly. Henlein, jakožto typický Němec sudetský není tak radikální, jako Němci v Říši a hoví spíše domovinářskému konservativismu československých Němců, jejichž charakter jest od charakteru Němců v Říši značně odlišný, jak nasvědčuje nejenom literatura, ale i všední životní praxe, zvláště kuchyně, řemesla, lidové umění, zvyky, atd. Velmi bystře jest rozebrána tato kmenová povaha v Simonově knize „Sudeten-deutsche Autonomie“. Náš Němec má rakouskou kulturu, ale má některé kmenové vlastnosti říšských Němců, bez jejich říznosti, jež je zvláště charakteristická pro Průšáky. Henlein — podle Rádla — není vyznavačem divokého Rosenbergova „Mythu XX. století“ a dovolává se spíše domácích nálad, než ideálů velkoněmeckých. V základním ladění se ovšem shoduje se směrem lomeného kříže, neboť již režie Henleinových projevů nasvědčuje tomu, že se nespolehá jenom na sílu argumentu, nýbrž na autoritativní vůdcovské gesto a divadelní aparát, odkoukaný Goebbelsovi, aparát, jenž má dodati vůdčovi prestiže, nimbu a posléze autority.

Zajímavé je, že Rádl na svou charakteristiku dostal z kruhu čtenářstva „Prager Tagblattu“ odpověď, v níž jest odmítáno tvrzení, že německý duch by byl veskrze podlehl romantismu, rousseauovskému návratu ku přírodě a anarchii, jak se také tvrdilo na filosofickém sjezdu. V přípise jest upozorňováno zejména na snahy německého katolicismu, který se svou obnovou thomismu obnovuje vládu rozumu a anticko-křesťanskou kulturní tradici. Také německý socialism nemlčí, třeba pracuje v podzemí. Ale na druhé straně přiznává autor přípisu, že ani levice není bez viny na tom, že Německo se rozchází s klasickou tradicí své velké literatury. Vždyť přece právě levice to byla, jež razila heslo o „smrti klasiků“. Nelze také přezíratí humanistických rysů i u těch, kteří dnes platí za klasiky národního socialismu, zvláště u Stefana George, který přece sám prohlásil, že rozeznává mezi totalitou a brutalitou.

Měli bychom i poznámku k roli německého katolicismu. Jest sice pravda, že boj katolíků v Třetí Říši jest hrdinný, ale jest i pravda, že byly hledány marné kompromisy mezi ideologií Třetí Říše a katolicismem. Stačí jmenovati jméno Papenovo. Svatá Stolice pomohla německým katolíkům v orientaci hlavně tím, že dala na index dílo Rosenbergovo. Obnova thomismu sice v Německu nese velmi dobré ovoce, ale nevznikla v Německu, nýbrž ve Francii. Renesance thomismu jest spojena hlavně se jménem Maritainovým. Umírněný realism thomismu působí velmi blahodárně na mladé lidi po nekonečných předválečných sporech noetických, kdy rozum ponechán sám sobě neměl nic pilnějšího na práci, než popírat sama sebe.

These o antiintelektualismu neplatí jenom o mládeži německé. Nedávno analysoval ve „Venkově“ Vavřinec Řehoř zjev Henleinův a pravil, že česká mládež je dále, než mládež německá, protože zkoumá nejenom osobnosti, ale i programy. Do jisté míry je to pravda, protože u nás vliv intelektuálů byl a jest daleko větší, než v Německu, ale kdo má otevřené oči vidí dobře, že antiintelektualismus a antiracionalismus se jeví i v mládeži české a zejména slovenské. V epištolách svatého Pavla čteme, že svatý apoštol Pavel napomíná křesťany, aby o sobě neříkali: „Já jsem Pavlův, já jsem Timotheův, já jsem Apoloniův, nýbrž aby o sobě říkali: „Já jsem Kristův“. Toto nebezpečí upřílišného spoléhání na vůdce jest i nebezpečím dnešní mládeže všude. Místo aby šla za programem říká: „Já jsem Hitlerův, já jsem Henleinův, já jsem Stalinův, já jsem Mussoliniho“, zapomínajíc na jednotící vyšší hlediska ideová. Ale namnoze je to mládež čistá a poctivá a bylo by hříchem jí pohrdat. Přes to však nelze si zakrývati oči před faktem, že úpadek soudobého politického života souvisí s úpadkem autority rozumu a vzdělaného ducha. Zdá se však, že nejmladší generace, jež zase prochází solidními školami tuto autoritu ducha začíná zase uznávat.

DR. VILÉM NESSEL:

FINANCOVÁNÍ ČESKOSLOVENSKÉHO PRŮMYSLU.

Problém financování průmyslu, obchodu i zemědělství stává se stále naléhavějším. Možno říci, že není ani tak naléhavým v přítomnosti, kdy v důsledku mezinárodní krise a omezeného hospodářského styku mezistátního způsobeného autarkickými snahami, jeví se značná nezaměstnanost všech podniků a tím i nezaměstnanost dělnictva, ale stane se naléhavou starostí v budoucnosti, kdy oživení zaměstnanosti a mezinárodních styků bude vyžadovati nových peněžních prostředků.

Poněvadž již od roku 1920 zabývám se touto otázkou a činil jsem ve veřejnosti i na příslušných místech návrhy, týkající se této otázky, cítím se povinen dáti odborné veřejnosti vysvětlení, poněvadž by problém mohl nabýti opět aktuality a v poslední době vyskytly se kritiky, které neposuzují můj návrh správně, poněvadž publikace základních zásad leží již mnoho let zpět a nebyly systematicky uspořádány.

Vedle vlastního projektu jest to řada různých článků v denních listech, odborných týdenících a pod., v nichž většinou se předpokládá, že základní struktura navrhovaného ústavu jest známa anebo kde se uvádí pouze nahodilé určité části celého projektu. Mám proto za to, že jest správným upozorniti znovu na podstatu mého projektu, ať již o jeho účelnosti a správnosti panují mínění různá. Nemohu ovšem smlčeti, že i někteří vynikající národohospodáři i praktikové s návrhy mými souhlasili.